

DETESEK

Magas bért fizetnek a kéziratos munkásoknak 30% kedvezmény
Különbejárati butorított szobát keres október 1-ére két intelligens fiatalember. Megkeresések Magas bért fizetnek a kéziratos munkásoknak 30% kedvezmény
Különbejárati butorított szobát keres október 1-ére két intelligens fiatalember. Megkeresések

Egy 35-40 év körüli zsidó fiatalember önálló gyereskedő, nálunk van egy 25-35 év körüli intelligens, középtermetű, szép, csinos barna zsidó lányt, kinek fizetnek 200.000 lej készpénz hozománya van. Iskolai komoly és fényes képességekkel rendelkező. Kértek L. D. Hányadmegye, Házassági közvetítők kizárva. 7850

Magas termetre teljesen új sportruha olcsón. Dávid József szabó. Hányadmegye, Házassági közvetítők kizárva. 7847

Bérbe keresünk száraz 100 méter² területű helyiséget, mely állhat 2-3 szobából, lehet külvárosban. Cím megadható. Hányadmegye, Házassági közvetítők kizárva. 7847

Keresek lelépéssel egy három szobás modern lakást. Cím a kiadóban. 7847

denstock megességek YÁS FIA

üzletében,
riei No. 2.
választás szerint

Ara 3 lej

UJ KELET

ZSIDÓ POLITIKAI NAPILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRAK

Romániában	
Egész évre	750
Félévre	380
Negyedévre	200
Egy hónapra	70
Egy szám ára pályaudvaron és vidéken is 3 lei	
Bukarestben	350
Csehszlovákiában	
Egy hónapra	30
Egy szám	ck 150

1924 szeptember 20 Szombat

Cinj-Kolozsvár * VII. évfolyam * 214. szám

5684. Évi 21

Harc a galut-ideálok ellen

Mordechaj Avi-Shaul (Jeruzsálem)

A cionizmus lényegének felületes szemléletéből és a palesztinai munka megismeréséből szoktak eredni a kérdések: tulajdonképpen mit is akarnak a cionisták? Nemzeti államot, nemzeti létet kulturális és gazdasági értelemben, avagy új társadalmat, világmegváltó szociális rendet?

Az ilyen kérdések rendszeresen nem is csak nélkül hangzanak el, mert a cionista országépítő munkában, Erec Jiszraelen, valamint a galutban is igen sűrűn meg szokott jelenni ennek a dualizmusnak a képe. Az émekei chaluca, aki egy új társadalmat alkotott magának, a munka társaságát, éppen úgy azt mondja, hogy Palesztinát építi, mint a judeai kolonista, aki többé-kevésbé régen elfogadott paraszti életformát plántált át az ősi talajba. Az új héber költő, aki magasabb életideálokra szentelt zsenijét, éppen úgy a zsidó megújulás munkásságának érzi magát, mint a „Gedud Meginé Hasszafa” lelkes diákjai, akik a nemzeti nyelvnek, a nemzeti kulturának elszánt harcosai.

Azonban mi ezt a dualizmust szintézisnek nevezük. S valóban ennek a látszólagos dualizmusnak szintézis a való lényege.

Igenis, az új zsidó nemzeti állam felépítése, a nemzeti nyelv, a nemzeti kultúra és a nemzeti gazdasági függetlenség életrekelésével jött csak létre, de — magasabb ideális alapokon. A zsidó nép éppen elég sokat szenvedett az európai alkultúrától és annak kényszerűségeitől, hogy alkalmatlannak, sőt károsnak találja azt nemzeti életfelépítésében. Hogy ezt megérthessük és ennek a szintézisnek mélyére hatolhassunk, tudnunk kell az ősi földben meggyökeresedett nemzeti zsidónak az életét, anyagias és kulturális célkitűzéseit és törekvéseit. Ezeknek a tudása meg fogja adni egyúttal a választ arra a kérdésre, hogy tulajdonképpen miért nem volt lehetséges sehoh a világon sajátos zsidó nemzeti élet megteremtése, bármilyen tömegekben is éltek ott a zsidók és bármily erős is volt a zsidósághoz és a sajátos zsidó léthez való kapcsolatuk és annak a magyarázatát is meg fogjuk kapni, hogy az új zsidó kultúra szellemi megnyilatkozásaiban, különösen a héber irodalomban miért van még olyan óriási szerepük a gettó-ideáloknak és galut-émlékeknek, — talán egy-két kivétellel a fiatal, Palesztinában élő héber költők közül (mint például a zseniális Háméiri), akik az anyaföldről, az ősi talajtól és annak megújulásából merítenek ihletet.

Tudnunk kell, hogy az új zsidó nemzeti életnek Palesztinában a héber nevelés az alapja. Ennek a héber nevelésnek az iskolától egészen a buszszem elvetéséig kiterjed a hatásköre. Az iskolában a gyermek meglevő tudására építve, a galutban az ideálokat, amelyeket a galutban csak a gyermek előtt érthetetlen teoretikus módon nyújthattunk neki. Itt, az ősi földön meglevőnek azok a szimbólumok, amelyeket minden nemzeti nevelés nyugtani köteles a gyermeki léleknek. Míg ez nán más nemzet életében, amely évszázadok óta nemzeti földön független életet élt, ezeknek a szimbólumoknak a meglevő tudására könnyű szerrel és természetes megnyilvánulások útján történik, addig a héber gyermek és az őt nevelő héber társadalom és annak szellemi végrehajtói mögött kétféle erőnek borzalmas szenvedései, könnyei és vére kiált. Ennek a hisztériának a hatásait nem könnyű munka kiküszöbölni és még nagyon sokáig benne maradnak a héber iskolai olvasókönyvekben azok a historikák, amelyek a galutbeli zsidóság hősi harcáról és szenvedéséről regélnek. Valamint nagyon sokáig fognak szellemi táplálékot és lelki nevelésnek anyagot nyújtani azok a héber költemények, amelyek át és át vannak itatva az üldözöttség emlékeivel és amelyek végső hatásukban nem is különböznek a középkori zsidó meszarások szellemi termékeitől. A héber költészet és művészet, mint annak a szellemi létnek megnyilatkozása és ezek-

nek alkotói, a héber költők (mint például Bialik is) és művészek (mint például B. Schatz) nem is akarnak szabadulni a gettótól és a galut emlékeitől, mert azokban mély szellemi értékeket és nagy szellemi kincseket találnak.

Nagyon érdekes, hogy véletlenül éppen két magyarországi származású héber művész és ezeknek eddig még kevés híve harcolnak ez ellen a „galutizmus” ellen. Az egyik Avigdor Háméiri, a költő, aki verseiben az ősi földön kiszorított héber életnek legmélyebb és leginkább elrejtett kincseit hozza napvilágra és össze tudja egyeztetni ezeket „Erec Jiszraell sel Máálá” (a felsőbb Erec Jiszraell) néven tartott előadásaival, amelyekkel egész Palesztinát végigvándorolva hirdette a héber kolonizáción azt a már Buber által hangoztatott alapelvét, hogy Palesztinának rem szabad vagy épülne, mint egy közönséges európai értelemben vett profán államalakulattal, hanem itt már valami magasabb életideál felé kell törekednünk.

Az említett másik művész, az iparművész Slomó Jedidia a héber stílust akarja belevinni a zsidó iparművészet minden ágába. Ezt a héber stílust a gazdaságon, gyönyörű rajza és héber kvadrát betűformákkal alakította és oly művészi tökélyre fejlesztette, hogy az ő nyomdokain haladva, ma már a legnagyobb könnyedséggel használhatják az iparművészek az ő ornamentális motívumait a díszítő művészet minden ágában. Makacs elszántággal követeli Jedidia a sajátos héber stílus bevonulását az új zsidó művészetbe az idegen stílusoknak teljes kizárásával.

Ezek a kulturális és művészi törekvések csak Palesztinában vehetnek gyökeret, mert csak ott találja meg a művész a kapcsolatot a tudat alatt szunnyadt zsidó Énnel és a galut által elnyomott őszidó múlttal. Az új zsidó generáció tömegei Palesztinában tudatosan vagy ösztönösen ezeknek a törekvéseknek a képviselői.

Goldis és Goga közös pártot akarnak alakítani

Goldis pártszakadást készít elő a nemzeti pártban? Gogával titkos ülésen megegyezett, hogy Maniut elejtik és Goga lesz az új párt elnöke

(Oradea-Mare-Nagyvárad, szeptember 19. Az Uj Kelet tudósítójától.) Az erdélyi nemzeti pártban hosszú hónapok óta figyelemreméltó belső jelenségeket lehet megfigyelni. Bár a tendenciózus sajtónak a párt különböző álló szakadásáról terjesztett híreit a párt ellenfelei sem veszik komolyan, annyi bizonyos, hogy az a híres, sőt majdnem közmondássá vált fejelem, amely hat évtizeden keresztül a vezetőik különböző elvi irányzatainak és individuális törekvéseinek ellenére is megbonthatatlan egységbe forrasztotta a pártot, ma már nem a régi.

A nemzeti pártnak hónapokig folyt és mégis meghiusult fuziói tárgyalásai a párt legjobb hívei körében is elkedvetlenedést és csüggedést hoztak létre.

A párt egyes vezérei ugylátszik elveszítették már a türelmüket

az évek óta folyó meddő és teljesen kilátástalannak látszó ellenzéki küzdelemben és az esetleges hatalomra kerülés érdekében a párt hivatalos fejének megkerülésével is hajlandók különböző irányokban tapogatózó tárgyalásokat folytatni.

A nemzeti párt kuzsiai gyűlése után a sajtó egy bizonyos része azt a hírt közölte, hogy a párt ugynevezett fiataljai, akiknek körében pártszakadási mozgalom indult meg, nem is jelennek meg a gyűlésen, hogy ezzel is dokumentálják szándékaikat. Ez a sajtó is dokumentálja a gyűlésen. Hogy ezek a híresztelések mennyiben felelnek meg a valóságnak, azt természetesen nehéz megállapítani, annyi azonban bizonyos, hogy ugyanakkor, amikor Maniu Gyula Buziáson beszámoló expozéját tartotta,

törekvéseknek a szellemét képviselik. Ugyancsak az ősi földben való meggyökeresedés és az ősi héber emlékekkel való egybeolvadás tette ezt náluk lehetővé. A galutban hiányoztak ezek az őszidó emlékek és közvetlen kapcsolatok, ezért nem volt lehetséges sehoh a világon Erec Jiszraellen kívül sajátos zsidó nemzeti élet megteremtése.

A gettóban nevelkedett héber író és művész csaknem idegenül áll e szellemmel szemben és folytonosan a galuttan teremtett óriási szellemi kincseknek a képe lebeg szeme előtt. Ezért vannak a galut-ideáloknak és a gettó-émlékeknek sokszor oly fanatikus harcosai, amelynek egyik legszélsebb elkorcsosodása a már már haldokló jiddisizmus.

A gettó-ideálok azonban magukban hordoznak bizonyos gettó szellemet és gettó erkölcsöt is, amelyeket egy egész világnak ellenséges magartása és üldözése nevelt a zsidóban. Ezzel a gettó szellemmel párosult a felvilágosodott és világgalra felé törekvő és ott menedéket kereső zsidónak európaisága. A nemzeti ideálokért harcolva akarattalul is kénytelenek vagyunk az ellen az európaiság, vagyis inkább annak erkölcstelen megnyilatkozása ellen felverni a harcot. Ezt pedig csak úgy tehetjük, ezt a harcot csak úgy vívhatjuk meg sikeresen, ez a szintézis csak úgy lesz teljes és sikeres, ha „a felsőbb Erec Jiszraell-t” keressük, azaz magasabb életformák felé törekszünk. Innen ered az a jelenség, hogy a hazát építő chaluca egyúttal új társadalmat is épít magának, mert csak így látja biztosítottnak a megújulásnak a teljességét, erkölcsi tisztaságát és szilárdságát.

Ezek azon alapszempontok, amelyekre az új zsidó embertípus munkatársadalma épül, ezek azok az ideálok, amelyeket az új palesztinai héber nevelés tűzött ki maga elé és amelyek nélkül a zsidó hazája és az abban felviruló új héber kultúra felépítése el nem képzelhető.

Goldis Nagyváradon Goga Octaviannal együtt egy titkos összejevetelen vett részt.

Goga Octavian az elmúlt héten Nagyváradon tartózkodott, ahol pártihíveit rögtönzött értekezletre hívta össze. Goga a pártértekezleten újból bejelentette, hogy tavaszra a kormány távozik és a király Averscut fogja megbízni az új kormány megalakításával. Ebből az alkalomból több erdélyi politikus meginterpellálta Gogát, milyen erdélyi politikát fog követni az új kormány. Goga a kérdésekre kijelentette, hogy bár ő nem regionalista, de a közelmúlt tanulságaiból arra a meggyőződésre jutott, hogy egyelőre Erdélyt csak az erdélyiek kormányozhatják és ezért a jövő kormányban

minden miniszter mellé egy-egy erdélyi államtitkár lesz kinevezve,

akinek hozzájárulása nélkül semmi sem történhetik és hogy Goga szavaival éljünk, még a madár sem repülhet át a Kárpátokon az illető államtitkár beleegyezése nélkül.

A kuzsiai gyűlés napján folyt le Nagyváradon az a titkos összejevetel, amelyen Goga és Goldis vett részt. Az összejevetelen a két államférfi hosszasan beszélt meg a napi politika eshetőségeit egy erdélyi blokk alapításának lehetőségeit, de különösen az erdélyi nemzeti pártnak Gogától hoz való közeledését, amelynek két feltételében már is megegyeztek, hogy

Maniut elejtik és hogy az új párt vezére Goga lesz.

Beavatott körök szerint Goldis a propozíciót a parasztpárt nevében is tette, mert tudvalevő

dolog, hogy Goldis a nemzeti párt azon frakciójához tartozik, amely a parasztpárttal való fuziót mindenképpen, még azon az áron is hajlandó megkötöni, hogy a volt takistákat meneszszék a nemzeti pártból.

Nagyváradi valóságok alatt Goldis egyébként Zigre volt kisebbségi miniszterrel is érintkezett. Teljesen megbízható forrásból szerzett értesüléseink szerint Bratiann miniszterelnök az Avram Jancu-ünnepségek alkalmával Goldisnak kooperációt ajánlott fel a következő feltételek mellett: A Goldis-féle frakció

három miniszteri tárcát kap

és szabadkezet Erdély politikáját illetően, az erdélyi liberális szervezeteket feloszlatják és beolvasszák a Goldis-féle frakcióba, amely

nemzeti néppárt név alatt fog megalakulni. Előbb ugyan Bratiann azt kívánta, hogy Goldis idézzen elő szakadást a nemzeti pártban, de ezt a követelést Goldis a nehézségekre való hivatkozással visszautasította és utalt arra, hogy ilyen körülmények között nagyon kevesen követnék. Hanem ha előbb hatalomhoz jut, akkor majd részt üt Maniu táborán.

Az egyébként megbízható forrásból származó értesüléseink hitelességére vonatkozólag kérdést intéztünk a nemzeti párt vezető tagjaihoz, akik azonban igen zárkóznak mutatkoztak, utaltak arra, hogy a párt teljesen szolidáris, minden szakadás ki van zárva és hogy Goldis Lászlóval senki sem tételez fel ilyen ármulást.

Herriot tanár ur

Franciaország miniszterelnökének egy napja

(Páris, szeptember 19. Az Uj Kelet munkatársától.) Mikor Lyon először polgármesterévé választotta, harminchárom éves volt. Azután tizenhét egymásután következő esztendőben újra megválasztották a lyoniak. És a polgármesterüket elküldték a parlamentbe is képviselőnek. Az okos lyoniak nagyszerű szímmel kiválasztották a legeszesebbet maguk közül. Így indult Herriot tanár ur karrierje. Ma miniszterelnök és olyan erősen az, hogy a szélső jobboldalon is igen csóválják a fejüket, mennyire beült Herriot ilyen mozgalmos világban a miniszterelnöki székbe.

Tanár volt Herriot. Rendes pontos ember. Egyszerű polgár. Tizenhét évig volt a gazdag Lyon polgármestere, szegény ember maradt. A mi fogalmaink szerint tán inkább jómódú, pár ezer könyve van és rendes polgári háztartása. Szolid ember volt mindig, tanár.

Amikor miniszterelnök lett és Lyon városa után az egész francia föld ügyeinek vezetésével bízták meg, nem változott meg annyira, mint mikor valami miniszteri tisztviselő eggyel előrébb csuszik a szamárlétrán. Csak éppen dolga lett több és így az öröme is mert ez a tömzsi ötvenéves tanárember nagyon szeret dolgozni. Különös ember ez. Szeptember hetedikén például ezt csinálta.

Uton volt egész éjjel, Genfből jött és azt csak nem lehet tagadni, hogy dolgozott Genfben. Reggel tízkor futott be vonata a Gare de l'Estre. Egy vagonban utaztak Macdonald. Néhány újságíró is hozott ez a vonat, ezek tudják, hogy már reggel nyolckor az étkezőkocsiban beszélgettek Herriot meg Macdonald. Uton beszélgetésnek, mit Macdonald és Herriot folytatnak Genfből hazafelé az uton, szokott valami kis jelentősége lenni. Aztán az

állomáson úgy kapták le őket a fotografusok, hogy kedvesen mosolyogtak, egymás mellett a vonat ablakában. Gyorsan leszálltak. Már az autóból üdvözölte Herriot azt a néhány ezer polgárt, aki vasárnap reggel kísélt az állomásra „Vive Herriot”, „Vive la Paix”.

Ezt is megszokhatta Herriot tanár ur, folyton a békével együtt éltetik. És mellette Macdonald ült az autóban, nagyon barátságosan köszöntö meg ő is a „Vive la Paix” kiáltásokat. Az autó átrogott a Gare du Nord-ra Macdonaldnak öt perc ideje volt még, ezt elcsúszták a perrosra. Barátságos búcsúztat, jól megszorgították egymás kezét.

Au revoir — mondotta Macdonald. Herriot még a Perronon maradt míg a vonat elkanyarodott.

Pedig nagyon sürgős teendője volt Herriotnak. A Champs Élyséesen is várták és Párisból jönné néhány kilométernyire, Meaux városában a marai csata tizedik évfordulóját ünnepelték. Oda hivatalos volt Genfből azért sietett hazra, mert Meauxban ott kellett lennie, ott akart lenni, megígérta. A Champs Élyséesen husz percig maradt Herriot, néhány halaszthatatlan ügye várta ott. Tizenegy óra előtt néhány perccel nagy tutekocsiba ült mellette Israel, a miniszterelnökség vezetőtitkára és szüldték Meauxba. A marai győzelem ünnepéhez.

A tömeget, mely ott várta, százezer emberre becsülték, lehet többen voltak. Megint „Vive Herriot” és megint „Vive la Paix”. Meauxban a marai győzelem tizedik évfordulóján a nagy tömegek ma ünnepő városában is ezzel üdvözölték. „Éljen a béke elnöke” harsogta egy öreg polgár az autó lépcsője mellett, mikor Herriot kiszállt.

Az irgalmatlan Genf, egész éjjeli utazása

után sem volt fáradt Pedig itt természetesen találtak volna, hogy nem jöhet el. Hiszen itt van Joffre tábornagy, méltóan képviselheti a kormányt és Franciaországot a marai ezrek emlékülnepe. De Herriot itt akart lenni. „A szívem hozott ide és nem hiányozhattam, lehetetlen volt nem idejőnnöm.” Londonban és Genfben, a nagy küzdelmek városaiban mindig nyugodt, biztos szavú szónok volt, itt remegett a hangja.

A beszédet mit a meauxi városházán tartott, máris szétvitatották a világ minden tájékára. Tán még annyit, hogy erre a beszédre nem készülhetett, még öt perc időt sem hagyta neki. A városháza asztalánál két érdekes szomszédja volt, akiknél különféle városi és megyei ügyek után kellett érdeklődni.

A városi díszterem ajtajában megjelentek a bankettra meg nem hívtak, beljebb is jöttek, egészen az asztalok mögé, a rendezők halálra rémültek. A meg nem hívtak Herriot-t akarták hallani. Felállt és beszélt. Ezt a beszédet három nappal előbb készítte el, akkor is minden mondatát és betűjét külön kellett volna megszerkeszteni. London, Genf után a marai győzelem emlékülnepe, amit a francia miniszterelnök mond: figuráik Newyorkban és hallgatja Berlin is. Edouard Herriot nem készítette el előre a beszédet, mégis hallgathatta az egész világ. Hogy jó beszédet volt, a meauxi városházán megmondják: olyanok is, akik éppen tíz esztendeje Meaux előtt álltak, hányezve éltették: a béke miniszterelnökét.

Ilyen beszédet csak az tud mondani akit a szíve hoz el Meauxba, csak Herriot polgár. Ludendorffék, akik ugyanott a nagy verséget szenvedték egészen másképpen beszélnek.

Őz tán Poincarét is szívesebben hallgatták volna a marai győzelem emlékülnepe.

A temetőben Charles Pegny sirjánál imát mondott Herriot, azután a szomszédos Tölbar-donba ment, hol Gallieni tábornok, Paris védőjelek szobrát leplezték le. A szobor körül négy autotaxi állt azok közül, amelyek a marai ütközetben színtén döntő szerepet játszottak. Itt koszorút helyezték el a szobor talapzatára.

Este hétkor már Párisban volt. Dehogyan volt fáradt. A párisi lapok munkatársait fogadta. Genf-ről beszélgetett velük. Az ő nagy öröme közölte velük. Genfben meggyőződött róla, hogy a franciákat éppen úgy szeretik mint szelők. Egy óráig maradt nála az újságírók.

Eti olvasmányok költségvetési adatokat tanulmányozott, mert ma fontos tanácskozások vannak: pénzügyi ügyek és a drágaság kérdése. Reggel nyolckor a Champs Élyséesen volt Herriot tanár ur, frissen és derűs kedvvel, mintha a tanári szobából a kedvence osztályába sétálna, úgy érkezett. (írta.)

Novella

Irtta Giszkalay János

(18)

Ekkor jelentették a félszeműnek, hogy egy fegyveres zsidó felrobbantotta a toronyt és hogy kétszáz kozák meghalt a robbanásban. A zsidót is szétzúzott tagokkal találták meg, de még van élet benne. És a kozákok vezére megparancsolta, hogy a zsidót is vigyék a piacra és kötézzék a kuthoz, pán Zamoiszky mellé.

És hurcolták Saul Budkovert, a kovácsot a piac kútjához, de nem költözték hozzá, hanem csak lefektették, mert minden tagja össze volt törve a robbanástól. És a piacon összerelelve állottak és feküdtek az elfogott zsidó leányok és asszonyok és volt rettenetes sírás és jajgatás és a szemekben kétségbeesés. És akik közel állottak a kuthoz, körülfogták Saul Budkovert szétroncsolt testét és jajgattak fölötte. És egy asszony sikoltott és rohant feléje és kiáltotta:

— A gyermekem.

Saul Budkover fölpillantott és akkor látta, hogy Mirjam az ő felesége az. És Saul intett neki, hogy közelebb hajoljon és körögvemondotta:

— Mirjam, én szerelmem, ne sírj, a gyermek megmenekült.

Ekkor Mirjam mondotta és sápadt arcára nagy öröm ült:

— Akkor minden jól van — és kezébe vette Saul véres fejét.

De amikor hozták pán Zamoiszkyt, hogy odakötözzék a kuthoz, akkor elkergették a haldokló mellől és a hatalmas pán Zamoiszky úgy kiáltott és sikoltott mint egy disznó, akit öldösnék. Ekkor fölemelte Saul Budkover az ő pillantását és megismerte az árulót és szemében

nagy gyűlölet égett és kacagott hangosan és édesen. És pán Zamoiszky is megismerte a véres zsidót és megborzongott. És nagy erő szállotta meg Saul Budkovert szétört tagjait, úgy, hogy felugrott és szemén köpve Zamoiszkyt, aztán ujja összerogyott. És a hatalmas pán Zamoiszky engedte, hogy a zsidó köpése csurogjon a szeméről és le se törülte, olyan nagyon félt a haláltól. Ekkor jött Bezseni Volk, a félszemű, nagy kísérettel és egy asszonyt hurcoltak utána. És odállott pán Zamoiszky elé és mondotta:

— Velki moznj pán Zamoiszky, te kiütötted az én fél szememet, ime én kiszurom a tiedet mind a kettőt.

És pán Zamoiszky odavetette magát a félszemű elé és úgy rángatózott, mint egy féreg, a félelemtől. Akkor mondotta a félszemű:

— Velki moznj pán, te elraboltad az én feleségemet, ime én elveszem a te feleségedet a szemed láttára és utolsó ágyasomná teszem.

És odavitték melléje a pán Zamoiszky feleségét és a félszemű megölelte és megcsókolta és a nagy urnő remegve engedett történni mindent és csókolta a félszeműt, a férje szemelátára, mivelhogy félt a haláltól. És a hatalmas pán Zamoiszky odaesuszott a félszemű lábához és átkarolta a térdét és úgy könyörgött az életéért. De a félszemű belérugott és azt mondotta:

— Kutya vagy te és nem pán, hogy így könyörögsz kegyelmet tőlem, amikor szemed előtt egyáltalán meg a feleségedet.

És újra hallatszott egy hosszú és édes kacagás és Saul Budkover a kovács mondotta:

— Így fájatok föl egymást mindörökké.

De a félszemű csudálkozva fordult feléje és mondották neki, hogy ez az a zsidó, aki felrobbantotta a toronyt. És Bezseni Volk kirántotta a kardját, hogy leszurja a zsidót, de ekkor nagy sikoltás hallatszott és Mirjam, a Saul felesége, rávetette magát a haldoklóra. A félszemű pedig visszatartotta a kardját a szúrásban, mert megismerte Mirjamot. És a fél szemű pirosan villant az arcában és magához rántotta őt és mondotta neki:

— Mostan harmadszor foglak meg és mostan nem menekülz előlem szép zsidó nő. És nem vagy te zsidó nő, mivelhogy még itt azonnal megkereszteltetlek a görögök hitében és feleségül veszek, csak ezzel a kutyával hadd végezzek előbb. Mivelhogy a kozák nem felejtette őt el és vágya gerjedeztet utána az nap óta, hogy először szoritotta magához Niemi-rovban.

És a félszemű újra belérugott a porban visító pán Zamoiszkyba, régen volt földes-urába és a kozákok felrántották a földről, kitépték a két szemét és megölték őt nagy kizsákkal.

És a félszemű küldött keresztény papárt, hogy megkeresztelje Mirjamot és félszemével egyre Mirjamot nézte. A nő pedig örült az ő lelkeben, hogy a kozák, megfeledezett ő miatta Saulról, a kovácsról, aki szétört tagokkal haldokolt a kút mellett. És mondotta a félszemű:

Régóta üldözlek és kergetőzöm én már veled és varázserő lehet benned, hogy eddig is megmenekültél. De ha a lovam nem ugrik félre, amikor rádöttem az uton, akkor mostan már halott volnál.

— És Mirjam remegve örült, hogy a félszemű egészen megfeledezett Saulról, az ő férjéről,

A SZE

Egy marosv

(Targul Ma

Uj Kelet tudós az egész tudós hatjuk: az egy elő tudó pesti izgalomba. Ké aki azzal a fé hogy sikerült szemüregéte á jesen összegy lettek. Ez a f óriási konstert pedig hihetetlen ilyen kísérlet hogy vak emb tése és kicser adni.

Koppányi giai kongressz adast is tartó már a muli hogy egyetlen volna, hogy a látnak is. A nyi volt. A b sárieteivel a j pupilla szűkülő löszinának ta külés nem op nyi azzal igye tetett szemek operált szemtük levő nyi őket mütét el bau nem soka tudós megállay érskéik folyt Még megyező szemű állatok hogy ez állat keresztl is látó állatok n

A bécsi Koppán sem mert törn hogy most r többen folytat eredményekről egész tudomány orvosok között Koppányi-féle — egy erdély

ezért mosolyo

— Nem is jól mondtad, talmamban, al rajtam a goly

A félszemű jökdévien mo

— No, ne elé állj, akarn talmadban.

Ekkor nag hosszan oda r hogy pillantás volt ebben a tik egymást, egymáshoz és tudta, hogy m

És Mirjam műnek:

— Ha ne nem félek.

A kozák n

— Igazán Mirjam mo

— Próbáld

A kozák h

rámelte nehé

— Nem fé

És Mirjam Haosak el

fog rajtam a

volt, akit a

híztintésűl, a házzal és réz

ába belé vo Chmielnitzky

A szemátültetés problémájának erdélyi kutatója

Egy marosvásárhelyi orvos a bécsi orvoskongresszus megbízásából ellenőrizte Koppányi kísérletét. Nem lehet látóvá tenni az átültetett szemet

(Targul Mures-Marosvásárhely, szept. 19. Az Uj Kelet tudósítójától.) Két három évvel ezelőtt az egész tudományos világot, de bátran állít hatjuk: az egész emberiséget egy fiatal, Bécsben élő tudapesti zoológusnak felfedezése tartotta igérembe. Koppányival hívják a fiatal tudóst, aki azzal a felfedezésével lepte meg a világot, hogy sikerült egyik állat szemét a másik állat szemüregébe átültetni és a szemek nemcsak teljesen összeegyeztültek, — de egyben látókká lettek. Ez a felfedezés a tudományos világban óriási konsternációt keltett, a laikusok körében pedig hihetetlen entuziazmust, hiszen egy ilyen kísérleti siker perspektívája azt jelentette, hogy vak embereknek is sikerül — szemek átültetése és kicserélése által látóképességüket visszaadni.

Koppányi azután 1921-ben az ophthalmológiai kongresszuson bemutatta kísérleteit és előadást is tartott felfedezéséről. Szemátültetést már a mulban is többen végeztek, anélkül, hogy egyetlen egy esetben is beigazolható lett volna, hogy a gerinceseknél átültetett szemek látóak is. Az első, aki ezt állította, Koppányi volt. A bécsi kongresszuson bemutatott kísérleteivel a jelenlevő szemorvosok igen renyhé pupilla szűkülést vettek észre fényhatásra. Valószínűnek tartották azonban, hogy ez a szűkülés nem optikai reakció eredménye. Koppányi azzal igyekezett bizonyítani, hogy az átültetett szemeken át látni lehet, hogy a megoperált szemű patkányok beugrálgattak az előttük levő nyitva tartott kalitkába, amelyben őket műtét előtt tartották és ettették. Ez azonban nem sokat bizonyított, mert néhány éves tudós megállapította, hogy vak állatok különös érzékeik folytán beugranak az ilyen kalitkába. Még meggyőzőbben bizonyít a transzplantált szemű állatok vakasága mellett az a körülmény, hogy az állatok a zárva tartott kalitkaajtón keresztül is megkíséreltek beugrani, amelyet látó állatok nem tennének.

Egy marosvásárhelyi kutató

A bécsi kongresszus nem látta teljesen beigazolvva Koppányi kísérleteit, viszont páloát sem mert törni azok felett. Elhatározták tehát, hogy most már Koppányi rendszer alapján többen folytatják a kísérleteket s azután az eredményekről együttesen számolnak be az egész tudományos világnak. Azok között az orvosok között, akiket így a kongresszus a Koppányi-féle kísérletek ellenőrzésére kiküldött, — egy erdélyi zsidó orvos is volt: Blatt Mik-

lós dr. Marosvásárhelyről. A nagytehetségű fiatal erdélyi orvos a bécsi Zoológiai Intézetben megismerte a Koppányi-féle átültetési eljárást és azután hazatért Marosvásárhelyre és hozzáfogott kísérleteihez.

Két éven át folyt a szakadatlan, nagy munka. Két éven át dolgozott éjjel nappalá téve Blatt Miklós dr., hogy a tudományos világ elé terjessze a feleletet: lehet-e átültetett gerinces szemét látóvá tenni. Két év munkája után most végre megadhatta a feleletet, melyet szakkörök a legnagyobb érdeklődéssel vártak. Blatt Miklós dr. beszámolója a németországi szemészek szaklapjában, az „Archiv für Ophthalmologie“ ban most jelent meg s a szakkörökben a legnagyobb érdeklődést váltotta ki. A marosvásárhelyi zsidó orvosnak a Marosból vett halakon végzett kísérletei döntő bizonyítékkal szolgálnak amellett, hogy Koppányi felfedezése nem hozta meg a megoldást és az ellenőrző kísérletek eredményei egyáltalán nem igazolták be azt az optimizmust, amit Koppányi felfedezése, — különösen a napilapok megvilágításában felkeltett.

Négyszáz kicserélt szemű

Felkerestük a tudós zsidó orvost s megkértük, hogy számoljon be olvasóinknak azokról a kísérletekről, melyeket két esztendőn át végzett. És ezek a kísérletek nem jelentettek kis munkát, hiszen Blatt dr. két éven keresztül négyszáz édesvízi halon, nyolcvan házinyulon és negyven csirkén hajtott végre transzplantációs (átültetési) operációt. A halakat, igen óvatosan, — a Marosból fogták ki és pedig márnát, ponytyot és pirosszemű kelét használta fel a kísérletekre.

— Elvből ellene vagyok, — mondotta dr. Blatt, hogy napilapok orvosi kérdéseket tárgyaljanak. De vannak esetek, amikor kivételt kell tenni, különösen amikor gyakran keresnek fel szerencsétlen gyógyíthatatlan vakok, akik arra kérnek, hogy segítsék rajtuk a Koppányi-féle átültetési módszerrel, s ilyenkor becsületesen fel kell világosítani őket és meg kell fozsam a szerencsétlenek utolsó reményüktől is. Hiszen a napról napra megjelenő újságcsikkek, amelyek a Koppányi féle sikereket közölték világgá, éppen csak arra voltak jók, hogy hirtelen reményükhöz gyujtsanak a milliónyi szerencsétlen vak örökre elcsúszott szeméi elé, hogy annál kétségbeesettebben érezzék tragikus sorsukat akkor, amikor már tudni fogják, hogy nyomorúságukon senki sem tud segíteni.

A kozák babonás csudálkozással és kíváncsian nézett a nő, szemébe újra ráemelte a puskáját és szólott:

— Hát mondjad el azt a varázsmondást, ha nem félsz!

És Mirjam mosolyogva odaállott a püska csőve elé és a pillantását hosszan rácsókolta Saul Budkover megörözött szemére és pillantását nem vette le róla és hangosan mondotta:

— Kell, hogy jöjjön erre a Ros hasára egy nagy Jom-Kippur, a vér megengesztelésének napja, amikor a fegyver visszaemlékszik és bosszút áll, a fegyver visszaemlékszik és fordul az ura ellen, én istenem, én istenem — és most lőj kozák.

A kozák azt hitte, hogy ez az a varázsmondás és kezében eldördült a püska. És Mirjam, a Saul Budkover felesége holtan rogyott össze és Saul Budkover a kovács is ebben a pillanatban lehelt ki a lelkét. És mindkettőjük száján titokzatos mosolygás volt és mindkettőjük szeme tágranyilva nézett a magosba, mintha sugárunk valahol a végtelenben találkozni akarna és bizonyára találkoztak is.

Ez az, amit hallottam a gyermek szüleinek haláláról azoktól, akik mellettük állottak és megmenekültek a nagy vérontásból. Én pedig szegény és tudatlan süttömester vagyok Tulczin városában és megmentettem a gyermeket. És irtam ezeket a feljegyzéseket három évvel a nagy pusztítások elnyugvása után és vissza megyek Niemirow városába, hogy megkeressem a gyermek rokonait, ha még életben vannak. Dicsértessék az isten, aki megmenti az ő szolgáinak gyermekeit minden nyomorúságban, hogy ne vesszen ki a mag Jiszraél törzseiből ámen.

(Vége.)

A kísérletekről Blatt dr. a következőket mondotta el:

— A négyszáz hal közül huszonhat esetben sikerült a transzplantált szem anatómiai gyógyulását elérni, a házinyulaknál 2 esetben, a csirkével folytatott kísérletek azonban egyetlen esetben sem végződtek eredménnyel. E három állatfaj egyes eseteiben a szemet eltávolítottam és újra visszahelyeztem (replantáció), de az ilyen módon végzett műtét is negatív eredménnyel végződött. A halakat a műtét előtt narkotizáltam. Magától értetődik, hogy a kölcsönösen transzplantálható szemek kiválasztásánál a szem nagyságára kell a leg gondosabb tekintettel lenni: ha egy kicsi szemgolyót be kellene erőszakolni a szemüregbe, amely viszont könnyen sérülést okozhat.

— A szemek kilökődése a műtétet követő 2—3 nap múlva bekövetkezett. Ritka esetben a transzplantált szem begyógyult, de 4—6 hét múlva mégis kilökődött. Az újonnan átültetett szem találkozására egy esetben már a 4-ik napon konstalálható volt. A szemgolyóval együtt átültetett izmon egy gyógyult esetben, rövid irreguláris mozgást lehetett észlelni, amely azonban nem volt azonos azon mozgással, amely normális esetben a szemgolyó előre és hátra forgását idézi elő.

Igen érdekesek azok a kísérletek, amelyek azt bizonyítják, hogy a transzplantált és begyógyult szemű halak nem képesek látni. A hely, ahol a halak aquariuma áll, éjjel teljesen sötét. Ha most egy erős villanylámpával az aquariumba bevilágítunk, a halak rendkívül nyugtalanul lesznek, villámgyorsan ide oda cikáznak és csak jó néhány perc múlva esendenednek le. A mindkét szemüket átültetett halak még a legvakítóbb hirtelen támadt fény hatására is teljesen nyugodtak maradnak, azaz teljesen úgy viselkednek, mint azok a halak, melyeknek mindkét szemét eltávolították. Azok a halak, amelyeknek egyik szemét transzplantálták ugyan úgy viselkednek, mint a látó halak.

— További érdekes tünet az egy vagy két szemükre vakított halaknak az uszasanál való testtartásuk, továbbá az etetésnél tanúsított viselkedésük és végül a testszín változása is. Egyoldalon megvakított halak kissé féloldalra dőlten usznak és tartják magukat, mindig az ellenkező oldalra fordulva, úgy hogy az ép szem alább van. Valószínűleg ezt azért, mert a természet megtanította őket arra, hogy a veszély leginkább a szélről fenyegeti és mert a táplálékszerzésnél az ép látó szem látótere ebben a helyzetben jobban kihasználható. Mindkét szem vakasága vagy eltávolítása esetén a halak felváltva vagy a jobb, vagy a baloldalon usznak, azonban rendkívül nyugtalanok és természetes testtartásukat nem képesek felvenni. Látó halak a nekik odavetett élelmet azonnal felismerik és elnyelik. Vak vagy eredményesen transzplantált szemű halak követhetőképp viselkednek: élő legyeket dobva a víz felszínére, az állatok feljönnek a víz felszínére és ide-oda kaphognak, anélkül azonban, hogy a legyet meg tudják találni. Ép ily viselkednek akkor ha kavicsot dobunk a vízbe.

Még egy bizonyított

Az átültetési kísérletekkel a halak színváltozási jelenségét is pontos vizs. álat tárgyává tettem. A halak, melyeknek egy szemük lett eltávolítva, mintegy 4—6 hét múlva a két szemmel ellentétes oldalon sötétebb színt nyertek. Ha a másik szemet is eltávolítottuk, úgy további 4—6 hét múlva ugyanezen jelenség a másik oldalon mutatkozott. Ha onlóképen azoknál a halaknál, amelyeknek szemét kölcsönösen transzplantálták, ugyan-ezen tónusban játszódtat le a színváltozás, éppen úgy mint szokál a halaknál, amelyeknél a szem begyógyulását a szaruhártya és szemleese tisztán maradása bizonyítja. Ez világosan szól amellett, hogy a functionális gyógyulás kimaradt. A különféle testszín nem egyéb, mint a környezethez való alkalmazkodás.

A környezetben való tájékozódást amelyben az állatok élnek a szem működése végzi el. A környezet változását, a szem veszi legelőször észre és ő adja az első ingert az idegrendszernek a színváltozásra, amely azt a chromatophorokhoz a színváltozás szervezéhez jutattja. Vak halak ezt a színváltoztató képességüket azonnal elvesztik, mivel a megszűnt látás folytán a chromatophorok ilyen impulzust nem kapnak, ilyen halak ennél fogva egy állandóan sötét színt nyerne, amelyet kísérleteim szintén igazolnak.

ezért mosolyogva válaszolt:

— Nem is a te lovad volt az oka, hanem jól mondjad, mert varázsmondás van az én hatalmamban, akit ha elmondok, akkor nem fog rajtam a golyó.

A félszemű csudálkozva nézett rá és aztán jökdéjten mondotta:

— No, nem tanácsolnám, hogy a puskám elé állj, akármilyen varázsmondás van is a hatalmadban.

Ekkor nagyot villant a Mirjam szeme és hosszan oda nézett a haldokló férjére úgy, hogy pillantásuk találkozott és bizó mosolygás volt ebben a találkozásukban. Mert akik szeretik egymást, azok gondolatlanul is beszélnek egymáshoz és Saul Budkover a haldokló már tudta, hogy mire gondol Mirjam.

És Mirjam hangosan mondotta a félszeműnek:

— Ha nem hiszed, ám tégy próbára. Én nem félek.

A kozák mondotta:

— Igazán nem félnél a puskám elé állani? Mirjam mondotta:

— Próbáld meg.

A kozák hitetlenül nézett Mirjam arcára, ráemelte nehéz puskáját és mondotta:

— Nem félsz?

És Mirjam kacagott és mondotta:

Ha csak elmondom a varázsigét, akkor nem fog rajtam a puskád lövése.

A püska pedig szép, kerekés mivű püska volt, akit a félszemű Chmielnitzkytól kapott átültetésül, a kozákok hetmanjától és gyöngyházzal és rézvirágokkal volt kirakva és a fájába belé volt égetve az 1649. évszám és Chmielnitzky neve.

ig itt természetesen a jöhet el. Hiszen itt féltőan képviselheti a got a marasi ezrek itt akart lenni. „A m hiányozhattam, le-nőm.“ Londonban és ek városaiban mindig ok volt, itt reme-

xi városházán tartott, világ minden tájkára. erre a beszédre nem ro időt sem hagytak nál két érdekes szom-féle városi és megyei ödnie.

ajában megjelentek a ak, beljebb is jöttek, a rendezők halálra ták Herriot-t akarták. Ezt a beszédet ha ti el, akkor is minden kellett volna meg- után a marnei győ- a francia miniszter- nyorkban és hallgatja t nem készítette el hallgathatta az egész pl, a meauxi város- ok is, akik éppen tiz k, könyvezve éltették:

tud mondani akit a csak Herriot polgár. ott a nagy versséget pen beszélnek. aivezebben hallgatták emléktűnépén. Pegny sirjánál imát szomszédos Tolbar-táborok, Paris. v. le. A szobor körül öztül, amelyek a mar- ató szereparjtszottak. a szobor talapzatára. isban volt. Dshogy ok munkatársait fo- velük. Az ő negy nfoen meggyőződött en úgy szeretik mint en nála az újságírók. égvetési adatokat ta- onton: tanácskozások és a drágaság kér- Champs Elyseesen sen és deris helyvel, a kedvenc osztályába (iristis.)

szozva fordult feléje y ez az a zsidó, aki És Bezseni Volk ki- leszurja a zsidót, de tszott és Mirjam, a agát a haldoklóra. A ta a kardját a szu- Mirjamot. És a fél arcában és magához éki: foglak meg és mos- n szép zsidó nő. És mivelhogy még itt a görögök hitében zzel a kutyával hadd y a kozák nem felej- ezett utána az nap ta magához Niemi-

elérugott a porban régen volt földes- ptották a földről, ki- gölték őt nagy kic-

t keresztény papért, mot és félszemével nő pedig örült az ő gfeledkezett ő miatta zéttört tagokkal hal- mondotta a félszemű: ergetőzőm én már benned, hogy eddig a lovam nem ugrik uton, akkor mostan tít, hogy a félszemű sulról, az ő fájáról,

Megállapítható tehát a szín alkalmazkodási jelenségből is, hogy a transzplantált szemű édesvízi halak nem látanak.

Egyetlen kétséges jelenség

A házi nyulakon végzett kísérlet közül a transzplantált szeműek csupán anatómiai gyógyulását sikerült két esetben kimutatni, látásról azonban itt sem lehet szó. A többi 78 esetben pedig az átültetett szemek rövidesen tönkrementek.

Az anatómiailag begyógyult esetekben nyolc hónapig kísértem figyelemmel az állatokat. Sem cornealis érzékenységet, sem pedig szemmozgást nem észleltem, eltekintve egészen kicsiny oldal-rángásoktól, amelyek hosszú időközök után jelentkeztek. A pupilla állandóan merev és igen tág maradt. Erős fényforrásnál való megvilágításnál létre jött ugyan egy igen gyenge csak kis idő múlva meginduló pupillaszűkülés, de csak az első 3-4 hónapjában a transzplantációnak. Ez a lanya pupillareakció nem tulajdonítható optikai hatásnak, hiszen az szonnal meleg fiziológias állapotba tett kioperált szemén is észlelhető rövid ideig.

Ember szeme helyett — állat szeme

A szemültetés terén azok a kísérletek sem hiányoznak, amellyel az embernek tönkrement szemét állatezemmel igyekeztek helyettesíteni, azonban mindezek a kísérletek kudarcra keltek végződjenek, ha tekintetbe vesszük a szem transzplantációra és regenerációra vonatkozó teóriákat. Hogy az emberi szemnek emberre való átültetése által jobb eredmény volna elérhető, sz még igen kérdéses. A transzplantáció és regeneráció törvényei nemcsak anatómiai begyógyulást, hanem a technikai kivitelnek egyes néhez részletei állítanak fel egyelőre áthidalhatatlan akadályokat.

Blatt Miklós dr. két éves tudományos munkálkodásának beszámolója annál értékesebb, mert eredményeiben megegyezik azokkal a kísérletekkel, melyeket — ugyancsak a bécsi orvosi kongresszus elhatározásából — Mellar dr. bécsi klinikus és Gaist dr. végeztek.

Igy tehát a Koppányi-féle kísérletek eredményeit nem sikerült beigazolni s a gerincesek átültetett szemének látóvá tétele továbbra is az orvosi tudomány egyik megoldatlan, s talán soha meg nem oldható problémája marad.

Akikkel az ördög sem bír

A nemrégiben Pesten elhunyt Vadász Lipótról most egy Przemyslben élő barátja ezt a jellemző és kedves epizódot említi föl.

Államtitkár korában, a magyar koalíció idejében Polónyi Géza is főnöke volt Vadász Lipótnak mindaddig, amíg Déry Zoltán sajtótámadásai ki nem emelték Polónyit a miniszteri székéből. Kínos, nehéz hetek voltak ezek a tehetséges, lelkiismeretes és szorgalmas igazságügyi államtitkár számára, akinek helyébe Polónyi Géza legszívesebben egy antiszemitát látott volna, de nem mozdíthatta el a nagyon hasznavehető államtitkárt anélkül, hogy ki ne tegye magát heves támadásoknak.

Akadtt azonban egy alkalom, amelynél Vadász Lipót megtámadható lett volna. Az alkalom Jomkippur napja volt, amikor Vadász Lipót egész nap böjtölt és templomban tartózkodott.

Polónyi miniszter ur jónak látta, hogy ezen a napon igen fontos ügyekben miniszteri értekezletet hívjon össze, amelynél osztrák miniszterek is hivatalosak voltak. Minthogy politikai kérdések kerültek színyegre, fontos volt, hogy a tanácskozás határozatait élesesztő jogász öntse szilárd, megáramlatlan formába. Ezért kellett Vadásznak ott lennie. Ha azonban vonakodott volna a Jomkippur miatt, akkor már másnap megkaphatta volna fölmentését.

— Bocsnát, kegyelmes uram, de én minden esztendőben megtartom a nagy napot. Mentse föl a szolgálat alól — kérte Polónyit.

Polónyi hajthatatlan volt. Vadász Lipót keserű szívvvel bement a konferenciára, leült a jegyzői helyre, de a résztvevők legnagyobb csodálkozására tollat nem vett a kezébe, hanem fejét két teny-

Roshasana: szept. 29.

Ne kívánjon boldog új évet levelezőlapon, régi, üres sablonok szerint.

Váltsa meg

a lő sana tovā tikatevu kívánságát a Keren Kajemethre és akkor üdvözlét az

Uj Kelet

Roshasanal száma közli.

rebe temetve, mozdulatlanul ált. A konferencia kis megszakítással egész napon át folyt.

Másnap Vadász a szokottnál korábban jelent meg hivatalában és amikor Polónyi bejött a miniszteriumba, Vadász egy teljes és alapos jegyzőkönyvet terjesztett az előző napon lefolytatott

konferenciáról főnöke elé. A miniszter nagyott nézett, de az udvari s köszöneten kívül nem volt megjegyzése. Csak este a pártkörben jegyezte meg, miután elmondotta párthíveinek az esetet:

„Mégis csak különös nép ez a zsidó. Az ördög sem bír velük“.

Mindenki lehet részvényes az állami üzemekben

Az erdélyi üzemek kommercializálási tervét rövidesen minisztertanács elé terjesztik. Jövő év elején kezdik meg működésüket az új részvénytársaságok

(Bukarest, szept. 19. Az Uj Kelet tudósítójától.) Az állami üzemek kommercializálásának ellenőrzése és vezetése ügyében a legfőbb gazdasági tanács ma délután ülést tartott, amelyen a kereskedelemügyi miniszter beszámolt a kommercializálás eddigi eredményeiről. A tanács foglalkozott a lónyai szénbánya a hunyadi és kudaszi

vasbányák kommercializálásának részleteivel és az erre vonatkozó tervet a minisztertanács elé tejesztik jóváhagyás végett. A minisztertanács ratifikálása után megkezdik a törvény előírta részvénytársaságot közalírás útján és az igazgatóság élére a semmitűzők egyik tagját nevezik ki. Az új vállalatok a jövő év elején megkezdik tevékenységüket.

Fegyveres lázadás tört ki a holland hadseregben

Két ezred és több helyőrség megtagadta az engedelmességet Véres összeütközés a legénység és a tisztek között

(Berlin, szeptember 19. Az Uj Kelet tudósítójától.) Lapjelentések szerint arra a hírre, hogy Dániában fokozatosan megszüntetik a katonaságot, a holland hadsereg több helyőrségében zendülések törtek ki. Breda városában két gyalogezer megtagadta a kivonulást, azzal az indokolással, hogy a rossz időjárás miatt nem hajlandó gyakorolni. A helyőrség parancsnoka katonai rendőrköt vonultatott fel a zendülőkhöz. A lázadók azonban fegyveresen

szembeszállottak. Heves ütközet fejlődött ki a két tábor között, melynek során több tiszt és katonarendőr súlyosan megsérült.

Hasonló zendülések törtek ki az utrechti táborban is. A katonai hatóságok megcáfolták azt a hírt, hogy a lázadások kommunista propaganda műve. Hivatalos vélemény szerint nincs szó megszervezett zendülésről, hanem kizárólag az történt, hogy az újoncok megszegték a fegyelmet.

A „Vörös Malom“ kolozsvári bemutatója

Egy éve mulott annak, hogy Budapesten bemutatták Molnár Ferenc legújabb színpadi művét a Vörös malmot. A budapesti bemutató kapcsán a hozzászólások áradata indult meg és ha a hivatalos kritika során voltak olyanok is, amelyek a legnagyobb elragadtatás hangján szóltak, nem hiányoztak azok a hangok sem, amelyek szögesen az ellentétes álláspontot hangoztatták. Egy év elmultával ma már az új Molnár-darabot látásból hallásból szinte minden magyar színházlátogató ismeri. A boszorkányos színpadi technikának az elgondolás szokatlanságának és a Molnár Ferenc ötletek ujszerűségének frappáns hatása ma már le-tompult. Éppen ezért a kritika is sokkal objektívabb és a külső hatásoktól befolyásmentesebb lehet, mint a bemutató első meglepetésének idején. És az objektív kritika megállapíthatja, hogy a Vörös malomban a csuespontig fejlődve kaptunk mindent, — amit Molnár Ferencről elvárhattunk.

Az egész színdarab csupa ragyogó ötlet, látványosság, a virtuozitásig vitt színpadi technika, szemtel káprázatos pompás tarhaság és fülbemászó, egészen könnyű muzika. Nem kevesebb és nem is több. Aki irodalmat vagy mély emberi meglátásokat keres benne, az rossz helyen keres. Kültői érték szempontjából ugyanaz, mint a másik világsikerű Molnár-darab, az Ördög és valószínű, hogy a sorsa is ugyanaz lesz. Hódító menetben fogja végig száguldan Európát és Amerikát, hogy aztán tíz év múlva teljesen lekerüljön a színpadról. Mert ami viszonylagos érték benne, az mind külsőség, ötlet és technika. Az ötlet és technika pedig természetesen elavul, elfelejtetik az újabb ötletek és újabb technikai boszorkányosságok. Csak a tartalom, a bensős kultői érték az ami maradandóságot tud biztosítani az irodalmi alkotásoknak. Hogy magával Molnár Ferencel példálózunk: a „Pál utcai fiúk“ még mindig igaz gyönyörűsége lesz minden olvasó embernek, amikor a Vörös malom már csak az irodalom történetkönyvek regiszterében fog szerepelni. Viszont az is bizonyos, hogy minden meg van benne, ami a széles rétegek momentán tetszését biztosítani tudja.

A színpad a pokol valóságos fenekét mutatja be. Az ördögök magisztere millió évnyi kísérletezés után egy emberontó gépet szerkesztett össze, a vörös malmot. Ha ebbe a pokoli malomba földi ember belekerül, még ha a legjobb, legnemesebb lélek is rövid idő múlva, mint a poklok tűzére megérett gazember kerül ki belőle. A malom megőröli a jót az emberben. A magiszter meghívja az ördögök fejedelmét, hogy bemutassa előtte a találmányát. Közösen kikeresnek egy földi halandót, a legjobbat, a legnemesebbet, hogy rajta próbálják ki a gépet. Lehurcolják a pokol fenekére, bele-

dobják a vörös malomba és ezzel vége az első résznek.

A második rész a földi embernek a romlását mutatja be fokról-fokra. Az örült emberanyag a malom egyik rekeszéből a másik rekeszébe hull és minden hullása újabb fok a bűn lejtőjén. Először kártya, aztán hazugság, aztán politika, aztán borze, aztán megcsalás, eltasztja a feleségét, aztán minden elképzelhető lelki lezüllés a csábító nő kedvéért, míg végül a gyilkosság és a meg nem bocsátó gyűlölet lelki szakadékaának szelén áll. Meg akarja ölni a csábító nőt. A nő könyörög: nem tud megbocsátani. Felhoz minden hazug és nem hazug melegséget: a férfi visszautasítja. Végre a nő, az ördög eszköze azt mondja: „Egyszer az anyádnak névtelenül elküldöttem egy száraz ibolyát, amelyet az imakönyvembe préseltem le: megbocsátsz?“ És a férfi megbocsát. Ez a megbocsátás, a szeretet keresztülhuzza a pokol minden számítását.

A megbocsátó szeretet az a megöröhlhetetlen gyémántkövecske, amely tönkbe silányítja az emberontó gépet gigantikus szerkezetét. Ezen az az gyémánthomokszemen magakad a gép, felrobban, az ördögök szégyenülten menekülnek és a földi ember megmenekül a pokoltól.

Ez az egész darab és amint ez a zivonatos mesze is mutatja, a legtagabb teret adja a szem-káprázatos színpadi berendezkedéseknek. Ha ehhez még hozzávesszük a kedves és könnyű Molnár Ferenc szellemességét ötletességét, akkor már bőven megadokoltuk a darab nagy sikerét.

A kolozsvári színház előadásáról és a szereplőkről érdemben a holnapi számunkban fogunk írni. (g.)

Roshasana

alkalmából szokásos jókívánságok formalitását eleven, otthonépitő munkára kell minden becsületes zsidónak felhasználnia. Ennek egyszerű, becsületes és közvetlen módját az adja meg, ha újévi üdvözlét

a Keren Kajemet Lőjiszráel útján teljesíti.

Ha Önt felkeresi

a KKL megbízotja, egy Barisszi-ánus, vagy Aviva,

töltsé ki a Roshasana-blankettát és

az Uj Kelet Roshasanai száma közölni fogja, hogy Ön ezuton kíván lő sana tovā tikatevu-t.

Igy Ön hozzájárul Erec Jiszrael felépítéséhez, de ugyanakkor az Uj Kelet nagy nyilvánosságára utján kíván boldog újévet minden ismerősének. Nem hoz tehát külön áldozatot, mert hiszen így is költene levelezőlapra, névlegyre postára stb. A Roshasana üdvözlétével segít sen tehát visszaváltani az ősi földet.

HIREK

Az Uj Kelet az egyetemes erdelyi és bánági zsidóság napilapja
Szerkesztők: Giszkalay János és Dr. Marton Ernő.
Felelős szerkesztő Dr. Marton Ernő
Az Uj Kelet cikkeinek utányomását csak a forrás megjelölésével engedjük meg.
Előfizetési árak: Egy hónapra 70 lei, negyedévre 200 lei, félévre 380 lei, egész évre 750 lei.

Tatarescu miniszter beszarabiai utja.
Bukarestből jelentik: **Tatarescu** és **Inculetz** miniszterek **Stefanescu** tábornok cse-dőrségi főparancsnok kíséretében ma Beszarábiába utaztak az ottani közbiztonsági rendszabályok ellenőrzésére.

Kitették a lakásából gyalui Rosenberger Ignacot. A népszerűtlen multu és haladó lakáshivatal időnként még mindig nyugtalanságba ejti Kolozsvár lakosságát egy-egy újabb jogtipró intézkedésével. A legújabb lakasbotrány szenvedő hőse gyalui Rosenberger Ignác, akinek a Calea Victoriei 72. alatti lakásán tegnap délelőtt beállított Rosiu pénzügyi tanácsos a II. kerületi rendőrtápitány kíséretében és felmutatott egy rekviráló cédulát, amely szerint a lakáshivatal kötelezi gyalui Rosenberger Ignacot, hogy háromszobás lakását azonnal bocsássa a pénzügyi tanácsos rendelkezésére, különben karhatalmat alkalmaznak ellene. A lakáshivatal intézkedése következtében a hetvenéves beteg gyalui Rosenberger így — más lakás hiányában — családjával együtt kénytelen a város területét elhagyni, dacára annak, hogy gyalui Rosenberger Ignác ügyvédjének sikerült megállapítani, hogy a rekviráló pénzügyi tanácsosnak már van Kolozsváron lakása.

Általános támadásra készülnek a spanyolok Marokkóban. Párisból jelentik: Magasrangú spanyol katonai személyiség kijelentette a „Journal”-nak, hogy a leghatározottabban meg kell cáfolni az angol lapok, különösen a „Times” azon híreit, amelyek szerint Spanyolország sürgősen meg akarja kezdeni a béke tárgyalásokat a marokkói arabokkal. A magasrangú tiszt szerint a „Times” által közölt állítólagos békefeltételek teljesen lehetetlenek és még tárgyalási alapul sem fogadhatók el. Spanyolország különben is csak akkor hajlandó megkezdeni a béketárgyalásokat, ha teljesen ura lesz a marokkói helyzetnek. A londoni „Times” szerint a spanyolok általános támadást készítenek elő a körülzárással veszélyeztetett Tetuan felszabadítására. Valószínűtlen tehát hogy jelenleg béketárgyalásokat inceitának meg.

Az öreg Lilienthal. Berlinben e hónap végén a technikusok egy hetvenöt éves felfedező születésnapját fogják ünnepelni. Egyszerű építőmester az áttepelt **Gustav Lilienthal**, de nevéhez fűződik a kor legnagyobb teljesítménye: a repülőtechnika. Harmincöt évtized előtt — minden repülőtechnikai tankönyvben és történelemben olvasható — Berlinben a Lilienthal-fivérek, Ottó és Gusztáv, megalapították a repülés tudományos alvát. Ezen elvek nyomán haladtak a Wright-fivérek és a későbbi fejlődés is mindig a Lilienthalok útmutatásából merített. Otto Lilienthal 1896-ban egy merész siklórepülésével elkápráztatta a világot. Gusztáv azonban folytatta a megkezdett munkát és 1910-ben új repülőtechnikai találmánnyal lépett a szakörök elé, a vastag teherfelület találmányával. Azóta az eddig használatban volt vékony profilok teljesen kiszorultak a repülőtechnikából. Az öreg technikus azonban tudományos munkáját folytatta és nemrégiben lépett ki a motor nélküli vitorlarepülés problémájával. Több könyve és értekezése jelent meg e témáról, amelyekben nem szűnik meg hangsúlyozni, hogy csak a természet lehet a repülőtechnikai ideál. Jellemző Lilienthalra, hogy repülőtechnikai tanulmányai mellett az utóbbi időben több építészeti tanulmányt is írt és a játékiparban is újításokat hozott. A hetvenöt éves Lilienthal ma is töretlen erőben, munkakészséggel dolgozik, egyszerű, szerény életmódot folytat és az idővölöket bizonyára műhelyében fogja fogadni, amelyek falai tele vannak az épülő Erec Jiszrael képeivel. Mert az öreg Lilienthal tudvalegleg meggyőződéses, igaz zsidó.

Az erdélyi Palesztinahivatal közleménye. A Központi Palesztinahivatal felkéri azokat, akiknek Palesztinába szülő szabályosan kiállított kész utasvélük van és a helyi bizottságok, illetőleg a Központi Palesztina-Bizottság útján bevándorlási engedély iránt Jeruzsálemben fel vannak terjesztve, három napon belül közzéjék a Palesztinahivatallal, hogy a bevándorlási engedélyre számot tartanak-e még.

Beszarabia zsidósága sohasem mond le a héber tannyelv jogáról

A zsidó iskolák vezetőinek tiltakozó gyűlése a kormány iskolapolitikája ellen. Követelik a megszüntetett héber iskolák visszaállítását

(Kisenev, szeptember 19. Az Uj Kelet tudósítójától.) Az Anghelescu-féle közoktatásügyi rendeletek éppen úgy sújtják a beszarabiai kisebbség kulturérdekeit, mint amennyire súlyos helyzet elé állították az erdélyi kisebbségi oktatást. A beszarabiai kisebbségi életben számarányánál, szervezetségénél és kulturális felkészültségénél fogva domináló szerepe van a zsidóságnak, amely számos héber iskolát tartott fenn és évekkel ezelőtt azt is elérte, hogy az állam is létesített héber tanintézeteket. Az Anghelescu éra azonban a legtöbb héber iskolát egyszerűen megszüntette, a többieknek fennmaradását a megszorító intézkedések légióival szinte lehetetlenné teszi.

A héber iskolák miatti aggodás megmozdításra készítették az illetékes zsidó köröket és az iskolai bizottságok delegátusait, a szülők bizottságának vezetősége, a zsidó iskolák és hitközségek pedagógiai tanácsa, valamint a beszarabiai Tarbut vezetősége e hó 14-én tiltakozó ülésre ültek össze Kisenevben. Az ülésen heves kifakadásokkal támadták a liberális kormány iskolapolitikáját és tiltakozó javaslatot szövegeztek meg, amelyet memorandum formájában a kormány elé is terjesztettek.

Megmérgezte gyermekét egy gazdag parasztasszony. A kolozsmezei Nyires községben néhány nappal ezelőtt gyanus körülmények között meghalt Pantea Násztászia gazdag parasztasszony hároméves kisleánya Mária. Mivel a szomszédok tudták, hogy a gazdag parasztasszony állandóan kinezta gyermekét, értesítették a különös halálesetről a csendőrséget, aki megindította az ügyben a nyomozást. A csendőrség jelentése alapján a kolozsvári ügyészség törvényszéki orvost küldött ki a holttest felboncolására, aki megállapította, hogy a kisleányt ciankálival mérgezték meg. A csendőrség az anyát fogta gyanuba, aki a nyomozás alatt zavaros és ellentmondó válaszokat adott a hozzáintézett kérdésekre és beszállították a kolozsvári ügyészséghez. A parasztasszony a vizsgálóbíró előtt mindent tagad ugyan, de a vallomások teljesen bizonyossá tették, hogy a mérgezést a leketlen anya követte el.

Öngyilkos rendőr. Nagyváradról jelentik: Tripunc János lovasrendőr öngyilkossági szándékból szolgálati karabélyával magára lött. Sebesülése súlyos, de nem életveszélyes. Tettének oka ismeretlen, mert súlyos sebesülése miatt még nem volt kihallgatható.

Filozófiai előadások. Október elsejétől kezdődőleg dr. **Dienes László**, kiváló író és publicista előadás sorozatot tart hetenszint kétszer a filozófia körébe vágó ismeretekből. Az előadás megértéséhez semmiféle szakszerű előismeret nem szükséges. Az előadó rá akarja vezetni a hallgatókat azokra a fogalmakra, amelyek a filozófia történelme folyamán kifejeződtek és ma is gondolkodásunk formáit képezik. Az előadó szemléletesen fogja tenni a filozófia problémáit világos, szabatos nyelven és ilyen módon nagy szellemi kincsekkel gazdagítja a hallgatók lelkivilágát. A kurzusra beiratkozni lehet a Lepage-féle könyvkereskedésben.

Rablótámadás egy pénzbeszedő ellen. Bécsből jelentik: A kilencedik kerületben levő Zimmermannplatzon tegnap délután Anton Kulm pénzbeszedő ellen rablómerényletet követtek el. Kulm százmillió osztrák koronát vett fel a postatakarékpénztárnál, ahonnan több üzleti ügy elintézése után a Zimmermannplatzon át hazafelé igyekezett. A térnek egy néptelen részén valaki hátulról erősen megütötte a karját. A pénzbeszedő visszafordult és egy magas férfivel találta szembe magát, aki ki akarta ragadni kezéből a táskát. Kulm erre segítségért kiabált, mire a támadó elfutott. A járőrök később elfogták és a rendőrségre vitték. Itt elmondotta, hogy Josef Goldbergnek hívják, negyvenkét éves ügynök és már hetek óta nem tudott családjának keresni. Amikor meglátta a pénzes szolgát, elvesztette mindegyőzanságát és a nyomor ösztönös éhségével vetette rá magát az öreg emberre. Nem is tudott számot adni magának arról, hogy mi történt vele azután, Goldbergert, aki vallomása közben esukló sirásba tört ki, átadták az ügyészségnek.

A memorandum elmondja, hogy az egyesülés pillanatában Beszarábiában számos héber tannyelvü elemi és középiskola létezett. Az első kormányok nemcsak hogy mindenképpen támogatták ezeket az iskolákat, de Kinevben állami héber gimnáziumot, állami héber tanítóképzőt és több állami héber óvodát állítottak fel, amely intézetekben a zsidó tanuló nemzeti-vallásos érületben nyertek oktatást.

Anghelescu közoktatásügyi miniszter azonban egyetlen egy tollvonással megszüntette az összes állami héber iskolákat, valamint azokat a héber tannyelvü iskolákat, amelyeket a zsidóság 1918 óta állított fel. Az 1918 év előtti héber tannyelvü iskolákat a tanítási nyelvet és a vizsgáztatásokat szabályozó rendeletek tömkelegével valóságilag megfojtják. A memorandum tiltakozik ez ellen az iskolapolitika ellen, amely a békeszerződéskek szellemével is ellenkezik és kijelenti, hogy a beszarabiai zsidóság sohasem fog lemondani arról a királyi dekretumban is lefektetett jogáról, hogy gyermekei a zsidóság nemzeti nyelvén, héberül nyerjenek oktatást. Eppen ezért követeli a nyelv és vizsgarendelekek visszavonását, a különböző zaklatások megszüntetését és a már létezőt állami héber tanintézetek szonali visszaállítását.

Elfogták a beszarabiai betörések tetteseit. Bukarestből jelentik: A kormány ma hivatalos kommunikéban közli, hogy a Nicolaevsca és a Tatarbanarnál történt betörések tetteseit és bűntársaik nagy részét elfogták. Az egész vidéken a rend helyreállott. A rendfenntartó közegeket katonailag megerősítették.

Anglia kölcsönjavaslatot tett a németeknek. Londonból jelentik: Az angol kormány foglalkozott az Anglia és Németország közötti kereskedelmi szerződés kötésének lehetőségével és a berlini angol nagykövét útján javaslatot tett erre vonatkozólag a német kormánynak. Ennek alapján a prelimináris tárgyalások a jövő héten megkezdődnek.

Templomi ülések bérbeadása. A kolozsvári Poale Cedek tisztelettel értesíti az egylet imaházának látogatóit, hogy a templomi ülések régi bérlete szeptember 15-én lejárt. Ennélfogva, tekintet nélkül, hogy az eddigi tulajdonos egyleti tag-e, vagy sem, az összes ülések bárkinek rendelkezésére állanak a multévi bérösszegért. Jelentkezni lehet szombat kivételével naponta délelőtt 9 és 12, délután 3 és 6 között az egylet Malom-utca 16. alatti helyiségében.

Orvosi hír. Dr. **Burger** Erzsébet fogorvos a nyári szünet után rendelését újból megkezdte Str. N. Jorga (v. Jókai u.) 2. szám alatt. Rendel délelőtt 10—12, délután 3—5 ig.

Orvosi hír. Dr. **Wertheimer** M. szülész-nőgyógyész hazatérve, rendelését újból megkezdte Str. Regina Maria (Deák Ferenc) 48. szám alatt. Délután 3—5 ig.

Nagy

harisnyavásár

mélyen leszállított árakkal.

K ötött harisnya minden színben lei	25
F lohr-harisnya minden színben lei	53
M uszlin harisnya divat színben lei	69
C érna-muszlin minden színben lei	98
S elyemfátyol harisnyák minden színben lei	125

BLATT

FÖTÉR 13

Dívatkezttyükben és költőttárakban óriási választék!
A legjobb harisnyák csak BLATT-nál kaphatók!

üzemekben

es elé terjesztik. Jövő saságok

lásának részleteivel és az minisztertanács elé tejesztik minisztertanács ratifikálása tény előírta részvényutárasa és az igazgatóság élére a nevezik ki. Az új vállalkozás kezdi tevékenységüket.

nadseregben

es összeütközés a le-

s ütközést fejlődött ki a nynek során több tiszt és megsbesült.

törték ki az utrechti hatóságok megcáfolták áskok kommunista propa vélemény szerint nincs illésről, hanem kizáró z ujoncok megszegték a

és ezzel vége az első résznek földi embernek a romlását

Az örölt emberanyag a a másik rekeszébe hull és k a bün lejtőjén. Először aztán politika, aztán borze, ja a feleségét, szán min- ezüllés a csábító nő kedvé- lkosság és a meg nem bo- adékának szelén áll. Mag t. A nő könyörög: nem oz minden hazug és nem fi visszautasítja. Végre a zt mondja: „Egyszer a küldöttem egy százaz ibo- könyvemben préseltem le: rfi megbocsát. Es a meg- szálhuzza a pokol minden

retet az a megöröhetetlen y tönkre silányítja az s szerkezetét. Ezen az egy magabab a gép, felrobban, ten menekülnek és a földi okoltól.

o és amint ez a kivonatos ágabb teret adja a szem- endezkedéseknél. Ha ehhez edves és könyv Molár ötletességét, akkor már drab nagy sikerét.

előadásáról és a szereplők- számunkban fogunk írni. (g.)

hasana

jókívánságok formalitá- tó munkára kell minden elhasználnia. Ennek egy- köztvetlen módját az adja letét

net Lójiszrael ut-

otja, egy Barisszi-

iva,

na-blankettát és

oshasanai száma

Ön ezuton kíván ló sana

Erec Jiszrael felépítéséhez,

Uj Kelet nagy nyilvános-

időg újévet minden isme-

chéat külön áldozatot, mert

e levelezőlapra, névlegyre

hasana üdvözléttel segít

ani az ősi földet.

KÖZGAZDASÁG

Szeptember 30-ig behajtják az adóhátralékokat

Repülőbizottságok azonnali végrehajtással végzik az adószedést. Ki kell fizetni az ideai adó háromnegyedét is

(Cluj Kolozsvár, szeptember 19. Az Uj Kelet tudósítójától.) A bukaresti pénzügyminisztérium szigorú körredekletben utasítja a pénzügyigazgatóságokat, hogy mindenre való tekintet nélkül október elsejéig hajtsák be a tavalyi adóhátralékokat és az 1924. évi adó háromnegyedét. A rendelet értelmében a pénzügyigazgatóságok a hatáskörükbe tartozó városokba és községekbe ellenőrzőbizottságokat fognak kiküldeni az adóhátralékok behajtására.

A bizottságoknak jogokban áll törőlni, illetőleg leírni az adóját

mind azoknak, akikről semmiféleképen nem lehetne a hátralékot behajtani. Az adóhátralékok inkasszáására a bizottságok azonnali végrehajtást foganatosítanak és aki a foglalástól számított 15 napon belül sem fizeti ki a hátralékot, annak holmiját elárverezik. Ezzel kapcsolatban a pénzügyminisztérium kiegészítő rendeletet is küldött a pénzügyigazgatóságokhoz, amelyben az adó égrehajítás jelenlegi helytelen foganatosítási módja ellen foglal állást.

A rendelet hangsúlyozza, hogy az adókerületek vezetőinek tájékozódniuk kell arról, hogy a végrehajtási törvény szerint mit szabad lefoglalni. Eldig ugyanis gyakran előfordult, hogy a kiküldött végrehajtók adótartozások miatt olyan tárgyakat foglaltak le és árvereztek el, amelyek a kenyérkeresethez, az egzisztencia fenntartásához feltétlenül szükségesek.

A rendelet hangsúlyozza, hogy az adókerületek vezetőinek tájékozódniuk kell arról, hogy a végrehajtási törvény szerint mit szabad lefoglalni. Eldig ugyanis gyakran előfordult, hogy a kiküldött végrehajtók adótartozások miatt olyan tárgyakat foglaltak le és árvereztek el, amelyek a kenyérkeresethez, az egzisztencia fenntartásához feltétlenül szükségesek.

***
Románia egyhónapi exportja. A bukaresti „Argus” érdekes statisztikai táblázatot közöl arról, hogy milyen és mennyi árut vittek ki Romániából az év júniusában. A statisztika szerint 128 969 tonna kenyérmagot és lisztet, 31 167 tonna petróleumot és melléktermékeit, 229.097 tonna faárut, 8121 tonna élőállatot és 7356 tonna más árut exportáltak összesen egymillió 342 millió 277 ezer lej értékben. A statisztikában P. Lesztina 22 tonna petróleummal és 16 tonna fával szerepel. Tavaly júniusban az áruexport 4 165 tonnával volt kevesebb, összesen 96 millió 445 ezer lej értékben. Egy év alatt tehát a havi export értéke összege 37 millió 832 ezer lejjel emelkedett, ami körülbelül 28 százalékos javulásnak felel meg.

Mekkora forgalmat csinált Kolozsvár a mintavásár? Most készülnek a statisztikák a kereskedelmi kamarában arról, hogy a mintavásár kétheti tartama alatt mennyit forgalmaztak Kolozsváron a vidéki látogatók. Szakértők hozzávetőleges becslése szerint a mintavásár látogatói körülbelül nyolcvanmilliót költöttek szállodára, vendéglőre, bevásárlásra és szórakozásra. Az eddigi adatok szerint a mintavásár idején naponta átlag 3300 ember volt magánlakásokban elhelyezve, akik lakbért mintegy 750 ezer lejt fizettek ki. A mintavásári elszállásoló iroda 700 embert helyezett el naponta, ami 350 ezer lejt lakbért jelent. Körülbelül 3500 ember lakott a szállodákban, amelyek körülbelül egymillió 324 ezer lejt forgalmat hoztak. Csak lakbért tehát majdnem két és félmillió lejt hagytak Kolozsváron a mintavásár vidéki látogatói, míg a fennmaradó 77 és félmilliót egyéb költötték. Ez a tekintélyes összeg valamennyire enyhítette ugyan a pénzügyi hiányt, komolyabb hatást azonban nem voltak a kolozsvári piacon.

A belgiumi román járadékok rendezése. A miniszterek külföldi tárgyalásaival kapcsolatban megírta az Uj Kelet, hogy Bratianu Vintila pénzügyminiszter Brüsszelben tárgyalta azokkal a belga tőkészekkel, akiknek lebélyegzett román értékpapirjaik vannak. A létrejött megegyezés szerint a román kormány elismeri azoknak a belga tulajdonosoknak a jogait, akik 1918 január 11 előtt jutottak román papirok birtokába, de egyelőre csak azokat bélyegzi le, amelyeket 1916 augusztus 16-ig, Romániának a háborúba való belépéséig szerettek meg. Ezek után Románia köteles az összes lejárt szelvényeket kifizetni, az amortizált értékpapirokat pedig utánvételezi. Később az 1916 óta szerzett járadékpapirokat is lebélyegzi Románia és az esedékes szelvényeket beváltja. Az ebbe a kategóriába tartozó amortizált kötvények kifizetésének időpontját még nem állapították meg. A kötvényeket a brüsszeli román követség fogja lebélyegezni.

Memorandum az állatexportilleékek csökkentéséről. Temesvárról jelentik: A temesvári állatexportőrök felhasználva Constantinescu földművelésügyi miniszter ötletét, memorandumot nyújtottak át, amelyben az állatkivitel megemléző magas vámtelemek lezárását kéri. Kívánsáukat az exportőrök azzal indokolják, hogy a román áru nem bírja Jugoszlávia és Magyarország konkurenciáját. A miniszter megígérte, hogy a kérdést jóindulattal fogja tanulmányozni.

Közvetítették Kolozsvár város zárszámadásait. Hat év, vagyis az impérium átvetele óta Kolozsvár város tanácsa most készített először a számviteli törvényeknek megfelelő zárszámadást. A Russu Simon városi főszámvéző által készített zárszámadás bevezetése szerint a város múltévi bevételé 33 százalékkal kevesebb volt a költségvetési előirányzatnál, amennyiben csak 47 562 739-27 lejt tett ki. Ez annak is betudható, hogy a pótdózszedési jog megvonása utáni állami hozzájárulás címén a városnak 9 525 473 lejt követelése van az állammal szemben és ebből az összegből eddig mindössze 2 849 073 lejt kapott, úgy hogy az állam még 6 666 399 lejjel tartozik, amit többszöri sürgetés dacára sem hajlandó kiegyenlíteni. A zárszámadásból kitűnik, hogy Kolozsvárnak

720,717 714 lejt aktívájával szemben a passzívája mindössze 32 866 959 lejt tesz ki. A vagyon tehát 687 millió 750 ezer 755 lejt. A városi gazdaságok értéke 56,684,500, a város határában levő különböző ingatlanok 3 719 000, a mezei utak és kútak 44 644 293, az utcák és piacterek 255,820 427 lejt, a katonai épületek 10 millió 14 ezer, a nyilvános épületek 5 millió 583 ezer 600 lejt, a bérházak 4 millió 874 ezer, a gazdasági épületek 13 millió 602 ezer 400, a kulturális épületek 7 millió 206 ezer, a vambházak 745,500, a szpettelep 2 millió 826 ezer 171, az emberorvosi intézmények egymillió 164 ezer, a be nem épített területek 14 millió 754 ezer 400, a városi üzemek ingatlanai 231 millió 807 ezer, a szobrok és emlékművek 5 millió 863 ezer lejt értéket képviselnek. A városi hivatalok felszerelése egymillió 676 ezer 320, az üzemek felszerelése 2 millió 547 ezer 405, a gazdasági gépek és állatok 2 millió 895 ezer 664 lejt, az anyagok és termények egymillió 806 ezer lejt tesznek ki. Ezzel szemben a város tartozik a Budapesti Magyar Jelzálog Hitelbanknak 4 millió 976 ezer 617, a Pesti Házának 413 276, a Magyar Állami R. T. nak 197 156, a Pesti Magyar Kereskedelmi Banknak 260 589, a Magyar Államias Takarékpénztárnak 1 millió 225 ezer, a kolozsvári Római Kat. Egyházközségnek 33,205, az Államkincstárnak 530,235, a Mária Valéria Árvaháznak 2000, a Református Egyházközségnek 6531, a Banca Albinának 20 millió 190 ezer lejjel, a háborús kölcsönök viszont 2 millió 204 ezer 680 lejt, az összes adósságok pedig 80 millió 018 ezer 237 lejt tesznek ki.

Az államcsillagított Acsev pórt indított a CFR. ellen. Arról jelentik: Az állami kezelésbe vett Arad-Canaði Egyesült Vasutak igazgatósága harmincemillió lejt erejéig pórt indított az aradi

Divatkedvelők figyelmébe!

Férfi öltönyök, dupla felöltők, téli kabátok, valamint különleges szövöttek óriási választékban érkeztek az „URANIA” divatházba. Cluj, Calea Regele Ferdinand 34. Uráni-mozgóval szemben.

Zsák Zsineg Kötél
HAVAS DEZSÓ
TIMISOARA

Double raglanok

férfi- és fiuruhák

M. Neumann

cégnél Cluj, Piata Unirii 14.

Legfinomabb angol és legjobb gyártmányu cseh férfi szövetek, télikabátok és doublék legmegbízhatóbb beszerzési helye Schwarcz Jenő utódánál Cluj, Strada Regina Maria 14. (volt Deák Ferenc-utca)

Mirjamok, selyem és gyapjú Tálcsok, inakönyvek Machsorok mindenféle fordításban dus nagy választékban kaphatók

Anton Rosenzweig Cluj, Piata Mihai Vi-38 zsidó könyvkereskedésében, teazul

HA FINOM CUKORKÁT AKAR, KÉRJEN „MELISSÁ”-T!

Cluj telefon 6-48 és 6-65 (Lloyd 2248) Cluj, telefon 6-48 és 6-65

Szomb
törvénysz
ismeretes,
millió lejt
a CFR. n
összeget
kifizetoi.
CFR. mé
lezettségé
jogait ér
A ke
nát. Eo
lett az
Osztrák k
405, cseh
37-50, do
10 90,
8-70-8-
Buka
London 8
37-25 B
Buka
45, leva
francia fr
850, dr
lengyel m
korona 2
Zürich
Amsterla
529-75, 4
2805 M
1587 50,
740-00 B
102 50
A
A lej kő
indult k
az áruk
irányára
67-50 lejt
96-98
2 50 lejt
*****
Elmar
A Comit
A bu
niel turáj
késés meg
értés elnő
tal megáll
vonatkozó
Comit-tul
és a turá
mérkőzésé
városi Te
kifejere te
között ser
mert ez a
a tura sil
kihárassal
tura elma
sitette a
rói s már
rülányok
A bu
délyi já
letek, hog
oizottakat
ekik a jó
res be c
különösen
hát folyar
via) és D
teket tet
játékost
vannak, a
ajánlatot
Triumph
főutcáján
kelt szár
Regional
Jilivő
vasárnap
hogy vasá
várral játe
érkezett,
ságra való

APRÓNIRDETESEK

...vastag beítvel 6.- lej. Leg-...
...30% kedvezmény

Herkovits Jenő

url szabóságát áthelyezte
Str. Vlahuța és Str. Juliu Maniu sarok.
Allandó bel- és külföldi szövetujdonságok rak-
táron. Első osztályu munka készül.

Házasságközvetítési
ügyben méltóztassék biza-
lommal Faragó Jenő iro-
dájához fordulni, Buda-
pest, Népszínház-utca
tizenhat. Cégjelzéstelen
levelezés. Díjtalan felvilá-
gosítás. Megbízások: Ju-
goszláviából, Romániából,
Slovenskóból, Magyaror-
szágból. 7824

Nősülne harmincegy-
éves földbirtokos. Bőveb-
bet Faragó, Budapest. 7834c

Férjhezadná földbirtok-
os leányát. Vagyon hat-
százhold. Bővebbet Para-
gó, Budapest 7834d

Román nyelvből alapo-
san oktat regátbeli urinó.
Cim a kiadóban. 7837

Pérez nélkül férj-
hez megy,
ki női kabátját az
„Urania“

áruházban vásárolja,
Calea Regele Ferdinand
34. (Urania-mozgóval
szemben). Izlésesen, si-
keresen, elegánsan és
olcsón öltözködhetik.
Sirocco 166

הסדרים חסמים הוטמע
פאן 5 1/2 בון 8 1/2 ראנד
ברויטע אויך פער איינ-
שטיק פער פאסט און
בילדלעכען צו האבען
בייא פרומא:
M. Basch Dej.

Bérbe keresünk száraz
600 méter² területű helyi-
séget, mely állhat 2-3
részből, lehet külvárosban
is. Cim megtudható a
Friedmann könyvkereske-
desében. 7847

לשנה טובה
Ujévi levelező
lapok nagy vá-
lasztékban
kapható nagy-
ban, Kolmán,
Oradea-Mare,
Zárda utca 2.

Jó forgalmu sátor bérbe
kiadó. Ertekezni Boldog-
utca 14.

Die Weltbekannte
אחרונים לולבים וחרסים Exportfirma
HERMAN RATH, TRIEST.
welcher schon mehr als 40 Jahre von die Griechische
und Palacsünauer אחרונים Produzenten in Triest
ein Commissionslager besitzt,
eröffnete in Bucarest — Hotel Regina
einen Engro'lager von
אחרונים מוכרים לולבים וחרסים בארדווערדאע אונד נרענע
נעוועלעכע זאך אויך נעבנרענע טראקקענע חרסים
Anfragen sind zu richten an seinen Sohn
Josef Rath, — Bucarest,
Casața Poștală

Legjobb gyermekápoló

HÖFER 1. számú gyermekhintőpora, HÖFER Baby Creme, Kapható az ösz-
szes patikákban, drogeriákban és illatszertárakban, továbbá Kolozsváron Emke-
drogeriában, Rózsa „Royal“-drogeria, Demeter-, Hintz- és Flohr-patikákban.

Személyposta — Gőzhajók

Havre és Szt.-Nazaire-ból
Cuba és Mexiko
New-York és Canadába.

Felöltöztetések és jegyek:
„SARNIA“-nál
București, Rador 1572
Pasagiul Comédia

Telefon 493 Telefon 493
Irógépek
„ROYAL“ - „STOEWER“
„NEPTUN“ - „ERIK“
Állandóan raktáron. — Mindennemű író-
gépekkelégek legelsőbb beszerzési forrása.
Specialis javító műhely!
Javításokért garanciát vállal
Finkler Antal Cluj
írógépvállalat, Calea Regele Ferdinand,
(a nagy washid mellett)

E. Rosenzweig
Cluj, Str. Regina Maria 6.

Mellfüző gyára
készít rendelés után a legkénye-
sebb igényeknek megfelelő has-
kötőt, melltartót.
Dusan felszerelt raktár!
Rövidáru és kézi-
munka osztály. Kelim, persa-
smyna, gobelin és fehér himzés
anyag kapható nagy választékban
Szolid árak!
Női, férfi és gyermekharisnyák-
ban olcsó és nagy raktár!

JOSIF IZRAEL & Co
szücs és szörme divatáruháza

Ne mulassza el
a mintavásáron II. em.
15.sz.teremben szörme
divat-ujdonságainkat
megtekinteni, a hol
Páris, Bécs, és Berlin
divatmodelljei képv-
selve vannak.
CLUJ
Calea Victoriei (v. Kossuth L.-u.) No 2.
Ne mulassza el
a mintavásáron II. em.
15.sz.teremben szörme
divat-ujdonságainkat
megtekinteni, a hol
Páris, Bécs és Berlin
divatujdonságai kép-
viselve vannak.

מדינות
תחנות
לוחות מענה לשון
מליתים תפילין ציצית
ומזוזות משניות חקים והומשים
mirjamok és díszkötéses imakönyvek, valamint
az összes ünnepi rituális cikkek dus választékban

megérkeztek
és legelőbban Cluj, Str. St. O. Tosif 2. sz. alatt a
„SAFRUTH“
zsidó könyvek kereskedésben szerezhetik be.
Vidéki megrendelések pontosan eszközöltetnek.
Viszonteladónak nagy árkedvezmény

MODE DE
PARIS

S. EISENSTÄDTER
szücs és szörme áruház
Telefon- CLUJ Táviratcim:
szám: 768. MODEPELZ.
PIAȚA UNIRII No. 12.

Angro osztály:
Calea Victoriei 2. Telef. 724.
Fiók:
Timisoara, Szentgyörgy-tér 1. szám
Telefon: 23-01.
Alba-Iulia, Calea Regele Ferdinand 4.
Rador No 1329